

9. Жорнова О.І. Суб'єктне формування студентів: до визначення мети та завдань педагогічного дослідження / Олена Іллівна Жорнова // Проблеми освіти : наук. зб. / Кол. авт. – К. : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2009. – Вип. 57. – С. 51-56.
10. Жорнова О.І. Сучасне означення суб'єкта діяльності як відносин Я з не-Я / Олена Іллівна Жорнова // Практична філософія. – 2007. – № 1. – С. 77-84.

Анотація

Допис присвячено висвітленню результатів проведеної роботи щодо визначення феноменального положення суб'єктної активності студентів у повсякденні як об'єкта, предмета вивчення та предмета набуття, доведення динамічного характеру формування студентів суб'єктами соціокультурної діяльності та можливості педагогічного впливу на цей процес.

Анотация

В статье освещены результаты проведенной работы по определению феноменального положения субъектной активности студентов в повседневности как объекта, предмета изучения и предмета становления, обосновано динамический характер формирования студентов субъектами социокультурной деятельности и возможности педагогического влияния на этот процесс.

Summary

This article presents the results of this work, by definition, subjective phenomenal activity of the students in everyday life as an object, the object of study and subject formation, justified by the dynamic nature of the formation of students' subjects of cultural activities and opportunities of pedagogical influence on this process.

Ключові слова: суб'єкт соціокультурної діяльності, формування студентів суб'єктами соціокультурної діяльності, педагогічний вплив на формування студентів суб'єктами соціокультурної діяльності.

Ключевые слова: субъект социокультурной деятельности, формирование студентов субъектами социокультурной деятельности, педагогическое влияние на формирование студентов субъектами социокультурной деятельности.

Key words: subject of socialcultural activity, forming students to be subjects of socialcultural activity, pedagogical influence as forming students to be subjects of socialcultural activity.

Подано до редакції 15.03.2012.

УДК 378.22.041.09:5

©2012

Іщенко В.І.

СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

Постановка проблеми у загальному вигляді... Стратегія розвитку сучасного українського суспільства в умовах соціально-економічних реформ об'єктивно потребує підвищення вимог до освітньої системи, професійної підготовки фахівців високої кваліфікації та вирішення багатьох соціальних проблем. Особливої трансформації зазнає зміст підготовки педагогів природничих дисциплін до роботи зі студентською молоддю, що зумовлена підвищенням уваги суспільства до студентської молоді як суб'єкта, посиленням відповідальності ВНЗ за соціальне виховання студентської молоді, створенням сприятливих умов для набуття студентами позитивного досвіду, формуванням здатності до самореалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Питання професійного самовиховання майбутнього вчителя природничих дисциплін досліджено в окремих аспектах наукових праць (К. Ангеловські, Л. Баранова, Р. Бернс, А. Бойко, Л. Боровцова, Ж. Борщ, В. Буряк, С. Вершловський, С. Гергуль, О. Горленко, К. Гуз, Л. Даниленко, А. Даринський, О. Демченко, В. Євдокимов, Б. Єлканов, Л. Квадріціус, В. Козаков, В. Ляпунова, П. Матвієнко, А. Маслоу, Л. Мітіна, О. Радченко, О. Савченко, І. Сергєєв, В. Стрельников, Н. Шиян, Л. Хомич, А. Хуторской та ін.).

Формулювання цілей статті... У даній статті ставиться за мету розкрити проблему професійної підготовки майбутніх спеціалістів природничих дисциплін до роботи зі студентською молоддю. Проаналізувати сутність самовиховання, як рушійної сили професійного самовдосконалення та саморозвитку. Встановити основні вимоги до особистості педагога та етапи його самовиховання. Розглянути вплив контекстного навчання на становлення особистості студента як суб'єкта діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження... Студентська проблематика традиційно була об'єктом уваги психологів, педагогів і соціологів. Водночас з цим, певний дефіцит наукових знань про студентство відчувається і на сучасному етапі. Питанням педагогічної роботи зі студентською молоддю приділяється недостатня увага. Водночас зміни обставин суспільного життя спричиняють: подальше зростання гостроти і актуальності питань соціально-педагогічної та просвітницької роботи у студентському середовищі; необхідність створення соціально-педагогічних умов для самореалізації, саморозвитку, змістового проведення вільного часу й організації систематичної інформаційно-профілактичної роботи щодо негативних явищ; пріоритетність

пропагування здорового способу життя серед студентів; посилення педагогічного супроводу і соціально-психологічної підтримки студентства.

Сьогодні фактор взаємодії, взаємозалежності процесу виховання в загальноосвітньому навчальному закладі і в соціальному середовищі у результаті загострення соціальних проблем, набуває особливої актуальності. Тому загальноосвітній навчальний заклад і педагоги мають стати дієвими захисниками інтересів учнів. Успішне розв'язання таких складних завдань, які щодня постають перед педагогами, залежить від рівня їх професійної підготовленості.

В Україні останнім часом з'явилися нові педагогічні дослідження, які розкривають окремі аспекти підготовки майбутніх вчителів природничих дисциплін до професійної діяльності. Можемо стверджувати, що проблема підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності є актуальною, а дослідження науковців є базовими, на яких будується й розвивається професійна підготовка фахівців у вищому навчальному закладі. В останні десятиліття виконано фундаментальні наукові дослідження, у яких розглянуто різноманітні аспекти підготовки майбутніх вчителів природничих дисциплін до професійної діяльності.

У результаті аналізу було виділено два напрямки наукових досліджень. До першого належать дослідження теоретико-методичних основ професійної підготовки майбутнього вчителя природничих дисциплін, інший спрямований на формування професійних якостей педагога та підготовку його до окремих напрямів педагогічної діяльності. Професійне становлення особистості – це складний, багатоплановий і багаторівневий процес, який на етапі навчання у вищому навчальному закладі має головне завдання – сформувати готовність суб'єкта до професійної праці. В останні роки інтерес до процесу професіоналізації на етапі навчання у вищому навчальному закладі виріс у зв'язку зі зміною стратегій, моделей, змісту навчання, посилення тенденцій особистісно-орієнтованого підходу в освіті, в тому числі і професійній.

Повноцінний розвиток студента, як особистості і професіонала, на етапі навчання багато в чому залежить від успішності вирішення основних протиріч системи професійної вузівської підготовки, до числа яких відносяться:

- протиріччя між абстрактним предметом навчально-пізнавальної діяльності і реальним предметом професійної діяльності, яка засвоюється;
- протиріччя між цілісністю змісту професійної діяльності і оволодінням нею студентом через багатоманітність предметних областей (наук, учбових предметів);
- протиріччя між способом існування професійної діяльності як процесу і її представленістю в навчанні у вигляді статичних систем готових знань і алгоритмів дій, які підлягають запам'ятовуванню;
- протиріччя між втягненням в процес праці всієї особистості спеціаліста на рівні творчого мислення і соціальної активності і опорою в навчанні, перш за все, на процеси уваги, сприйняття, пам'яті;
- протиріччям між поверхневістю змісту учбової діяльності до минулого соціального досвіду і орієнтацією студента на майбутній зміст професійної діяльності, до невідомих ще ситуацій і умов праці.

Необхідність вирішення відмічених труднощів і протиріч обумовила розробку теорії і технологій контекстного навчання, яке задає систему переходів від учбової і учбово-наукової діяльності до професійної. Теорія контекстного навчання лежить в руслі загальної теорії діяльності (Л.С. Виготський, С.Л. Рубінштейн, А.М. Леонтьєв, П.Я. Гальперін) і діяльнісного підходу до навчання (В.В. Давидов, І.А. Зимня, Н.Ф. Талізіна та ін.), у відповідності з якими засвоєння змісту історичного досвіду людей здійснюється не шляхом простої передачі інформації, а в процесі власної активності індивіда [4]. Саме через активну, пристрасну діяльність здійснюється присвоєння соціального досвіду, розвиток психічних функцій і здібностей людини, систем його відношень з об'єктивним світом, іншими людьми і самим собою. Це зумовлює необхідність активних форм навчання у вищій школі, де задається простір можливих цілей діяльності і шляхів їх досягнення, з яких студент обирає ті, які найбільш відповідають його індивідуальності. І контекстне (або знаково-контекстне) навчання відповідає вище перерахованим вимогам.

Перехід від учбової до професійної діяльності забезпечується в контекстному навчанні таким чином: предмет та зміст майбутньої професійної діяльності спеціаліста моделюється за допомогою всієї системи дидактичних форм, методів і засобів, а засвоєння ним абстрактних знань (як знакових систем) накладається на канву цієї діяльності. Таким чином, контекст життя і діяльності, контекст професійного майбутнього, заданий за допомогою відповідної дидактичної і психологічної техніки, наповнюють навчально-пізнавальну діяльність студентів особистісним сенсом, підвищують рівень їх активності, міру включення у процеси пізнання і перетворення діяльності. Складність організації такого навчання, яке забезпечує перехід, трансформацію учбово-пізнавальної діяльності в професійну пов'язана з відповідною зміною потреб і мотивів, цілей, дій (вчинків), засобів, предмета і результатів діяльності. Тобто, основні відмінності, які визначають складність цього переходу, проходять саме по лінії потреб і мотивів, цілей і предметів цих діяльностей.

Навчально-виховний процес контекстного типу не зводиться до індивідуальної роботи зі знаковими системами, а представляє собою специфічну єдність предметної і соціальної діяльності суб'єктів освітнього процесу, їх міжособистісну взаємодію і діалогічне спілкування (суб'єкт-суб'єктне) в системах "викладач – студент",

“студент – студент”, якій організується у напрямку досягнення цілі, яка їх поєднує – формування теоретичного мислення, розвиток особистості майбутнього професіонала [6].

Зміст контекстного навчання проектується не як деяка сума чи система необхідної спеціалісту інформації, а як предмет учбової діяльності студента. При цьому останній представлений в двох нерозривно пов'язаних між собою аспектах – власне предметному і соціальному. Предметний аспект змісту задається як система проблемних ситуацій, які моделюються, задач і професійних функцій; соціальний – через адекватні предметному змісту форми учбової діяльності студентів. Інформація, яку отримують студенти в теоретичних курсах, повинна виступати засобом регуляції діяльності, її орієнтувальною основою.

Таким чином, зміст контекстного навчання відбирається виходячи із двох логік: логіки науки і логіки професійної діяльності, яка засвоюється. Тим самим задаються: параметри минулого (основи наук), сьогодення (діяльність, яка актуально виконується) і майбутнього (професійні ситуації, які будуть в майбутньому). Це серйозно впливає на особистісний смисл учіння студента. З'являються: системні і глибокі уявлення про професійну діяльність, її сценарно-сюжетна канва, посадові і рольові особливості, можливості спілкування і взаємодії студентів в ситуаціях спільної професійної діяльності, які моделюються.

У контекстному навчанні проектується динамічна модель учбової діяльності в трьох її базових формах – учбова діяльність академічного типу (власне учбова діяльність) з ведучою роллю лекції, семінару, самостійної роботи студента з книгою чи комп'ютерною програмою; квазіпрофесійна діяльність (різного роду імітаційно-ігрові форми, реферати і курсові роботи), учбово-професійна діяльність (науково-дослідницька робота студентів, виробнича практика, дипломна робота), – а також проміжні форми, в якості яких можуть виступати всякі, які відповідають реалізації цілей і специфіці змісту освіти. Тобто, щоб стати дійсним професіоналом, студенту замало хотіти стати ним. Задача вищої школи полягає в тому, щоб навчити студента професійно виконувати ту діяльність, яку він виконує впродовж усього періоду навчання у вузі. І тут мова йде про професіоналізм в учбовій діяльності. В чому його суть? Це висока пізнавальна мотивація (я хочу вчитися!), компетентність виконання учбової діяльності (я знаю, як вчитися!), наявність розвинутих особистісних якостей (активність, націленість на успіх, творче відношення до учіння, самостійність (я буду вчитися!). Тобто, виховання особистості спеціаліста означає передусім формування системи його потреб і мотивів [1].

Отже, контекстне навчання має позитивний вплив на підвищення активної пізнавальної діяльності, розвиток творчої ініціативи, рефлексивних процесів, смислоутворення, внутрішніх мотивів учбово-професійної діяльності, професійного самовизначення і таким чином впливає на становлення особистості студента як суб'єкта діяльності.

Самовиховання як свідомо і цілеспрямована діяльність людини спрямована на вдосконалення своєї особистості розглядається перш за все з точки зору змісту того, що необхідно вдосконалювати. Майбутній вчитель природничих дисциплін ставить перед собою ціль – як найкраще підготуватись до майбутньої професійної діяльності. В першу чергу мова йде про високий рівень предметної підготовки майбутнього спеціаліста, про підготовку його до постійного розвитку моральної культури, про розвиток здатності до широкого і глибокого соціально-педагогічного мислення і творчості. Існує ряд вимог до особистості педагога з точки зору підготовки до професійної діяльності. Перша група вимог стосується його індивідуального досвіду – професійної підготовленості, включаючи глибокі знання із фундаментальних та фахових дисциплін. Другу і найбільш важливу суспільну групу вимог до особистості педагога складають вимоги до нього як до представника суспільства, який впливає на інших і формує особистість учня перш за все своєю особистістю. Мова йде про морально-педагогічні якості педагога, в тому числі про інтереси, потреби, переконання і мотиви поведінки. Сюди слід віднести загальнолюдські якості, риси характеру і в цілому спрямованість особистості педагога.

Третю групу вимог до особистості педагога складають проблеми розвитку психічних процесів.

Центральною проблемою інтелектуального самовиховання студента є розвиток у нього якостей педагогічного мислення. При цьому проявляються такі типи мислення, як аналіз конкретних соціально-педагогічних ситуацій, визначення соціально-педагогічних проблем в даних конкретних умовах, вироблення варіантів вирішення завдань і т.д.

Правильний підхід до проблеми самовиховання студентів визначається його рушійними силами. Рушійні сили самовиховання майбутніх спеціалістів визначається як зовнішніми соціальними вимогами так і особистим ставленням до цих вимог. Переборення внутрішніх протиріч, що виникають між цими двома факторами в сутності і є процес саморуку і саморозвитку студента. Як самовиховання є продовженням і умовою успішного суспільного виховання, так і професійне самовиховання є продовженням і умовою успішного професійного виховання студента.

Загальна і перша умова виникнення потреби професійного самовиховання у майбутніх вчителів природничих дисциплін – це перехід його з позиції “я – студент, нехай мене вчать і виховують” на позицію “я – майбутній спеціаліст. Я готую себе до цієї важливої професії”. Проте разом з цим він повинен оволодіти і досвідом самостійної роботи над збагаченням своїх знань і умінь, над розвитком своєї особистості. Оволодіння будь якою діяльністю проходить тільки в процесі самої діяльності. Друга умова виникнення потреби у

самовихованні є сформованість у свідомості студентів образу ідеального педагога. Активне професійне самовиховання починається після того, як студент ретельно познайомиться з обраною професією, з вимогами, які вона пред'являє до нього. Професійні вимоги до особистості педагога, будучи усвідомленими і прийнятими студентом, стають потужним рушієм практичної дії. Головна функція вимог – орієнтувати студента в процесі адаптації до професійної діяльності і спонукати до цілеспрямованого формування своєї особистості. Це – підготовчий етап для самовиховання, етап утвердження в позиції педагога.

Другий етап – це етап програмування змін у своїй особистості.

Наступний етап – етап реальних дій самозміни якостей особистості. Однак, якщо етап реальних дій, а він актуалізується саме під час соціально-педагогічної практики, не буде усвідомлений в достатній мірі, то самовиховання не набуде дієвого характеру.

Працюючи над собою, студент починає керуватися принципом “якщо б”, тобто “якщо б я вчинив так, то”. Так утворюється ще один етап в процесі самовиховання – етап мислення і уявлення. Завдяки уяві та судженням студента вдається випередити свої майбутні вчинки. Завершальний етап – етап вправ, на якому можуть утворюватися не просто дії, уміння, а необхідні звички, властивості особистості.

В ідеалі слід виробити таку систему мобілізації студента на його самовдосконалення, при якому би він:

- виробляв у себе навички самопостереження і самопізнання;
- вчився проектувати зміни в своїй особистості;
- свідомо здійснював на себе виховні дії, керував своєю поведінкою, розвитком необхідних якостей;
- опанував аутогенне тренування і вчився керувати своїм фізичним і психічним станом [3].

Сучасне оновлення соціально-економічного життя суспільства, зміна духовних, національних пріоритетів призвели до трансформації замовлення у системі виховання. Саме тому, сьогодні, бажаним результатом роботи освітян є формування та розвиток активної особистості, громадянина, здатного до самостійної продуктивної соціально-позитивної діяльності. Вирішення завдання щодо формування й впровадження нових суспільних цінностей безпосередньо залежить від розв'язання педагогічною наукою загальних проблем в освіті, модернізації змісту, форм та методів практики соціально-педагогічної роботи.

Сьогодні перед педагогічною наукою та практикою постає завдання значно підвищити ефективність соціально-виховної роботи, створити педагогічні умови для розвитку особистості студента на основі максимального врахування індивідуальних особливостей, талантів, обдарувань. В сучасних дослідженнях шляхів оптимізації професійної підготовки майбутніх освітян предметом критики стали педагогічний формалізм, абстрактне ставлення до особистості студента, заорганізованість та інші негативні явища, що не сумісні з сучасною державною політикою у галузі освіти. Саме тому надзвичайної актуальності набуває визначення ролі та місця інноваційних педагогічних технологій у вирішенні завдання особистісного розвитку майбутніх фахівців. За цих умов, вища школа повинна виступити координатором роботи по створенню сприятливих умов й узагальненню системи впливів всіх соціально-виховних інститутів з метою оптимізації особистісного розвитку майбутнього вчителя природничих дисциплін. Тому системі вищої, а особливо вищої педагогічної освіти потрібна політика протекціонізму з боку держави, суспільства, звернення до її інтересів і запитів. Без такої допомоги неможливе створення ефективних систем методичної роботи, які б сприяли розвитку особистості педагога, забезпечували б йому можливість активно включитися в діяльність по відтворенню суспільства, його духовності, внутрішньої культури і гідності. У свою чергу, демократизація та гуманізація освіти стимулюють діяльність вищих навчальних закладів по створенню сприятливих умов для формування педагога нової формації – який своїм прикладом активної життєдіяльності сприяв би особистісному розвитку молоді людини.

Висновки... Самовиховання як свідомі і цілеспрямована діяльність людини, спрямована на вдосконалення своєї особистості, розглядається перш за все з точки зору змісту того, що необхідно вдосконалювати. Майбутній вчитель природничих дисциплін ставить перед собою ціль – як найкраще підготуватись до майбутньої професійної діяльності. Відповідно, змістом і завданнями професійного самовиховання студента є професійно значимі якості його особистості.

Становлення педагогічної спостережливості можна пояснити з точки зору теорії поетапного формування розумових дій. Процес цей проходить через наступні основні перехідні етапи. Спочатку накопичуються знання про ті зовнішні ознаки, в яких проявляються емоційні, інтелектуальні та вольові процеси і стани особистості, а саме: міміка, жести, інтонація. Спостерегаючи, необхідно потім проаналізувати.

Література

1. Бойко А.М. Шляхи забезпечення єдності теорії і практики у підготовці вчителя /А.М.Бойко // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка. – Полтава, 2002. – Вип. 5/6 (26-27). – С. 4-11. – (Сер. “Педагогічні науки”).
2. Гуц З. Самоосвіта – самоціль чи необхідність? /З.Гуц // Завуч. – 2005. – №28. – С.7-8.
3. Давыдов Н.А. Как быстро научиться интересно и эффективно обучать специалистов /Н.А.Давыдов, Н.А.Бойченко. – Симферополь : Таврия, 1992. – 112 с.
4. Двадцять видатних українських педагогів. Персоналії в історії національної педагогіки : наук.-метод. посіб. / за ред. А. М. Бойко. – Полтава : АСМІ, 2002. – 453 с.

5. Енциклопедія освіти /Акад. пед. наук України ; голов. ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
6. Іщенко В.І. Позитивна “Я-концепція” як чинник професійного самовдосконалення /В.І.Іщенко // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. – Полтава, 2006. – Вип.6 (53). – С.65-69. – (Сер. “Педагогічні науки”)

Анотація

Стаття розкриває особливості професійної підготовки майбутніх спеціалістів природничих дисциплін в умовах соціально-економічних реформ. Особливої уваги приділяється проблемі професійного становлення та професійного самовиховання студента, як майбутнього вчителя. Наведено ряд аспектів, що впливають на становлення та розвиток майбутніх педагогів з точки зору особистісної та професійної

Аннотация

Статья раскрывает особенности профессиональной подготовки будущих специалистов естественных дисциплин в условиях социально-экономических реформ. Особенного внимания уделяется проблеме профессионального становления и профессионального самовоспитания студента, как будущего учителя. Приведен ряд аспектов, которые влияют на становление и развитие будущих педагогов с точки зрения личностной и профессиональной.

Summary

The article exposes the features of professional preparation of future specialists of natural disciplines in the conditions of socio-economic reforms. Special attention spared the problem of the professional becoming and professional self-education of student, as a future teacher. The row of aspects which influence on becoming and development of future teachers from point of personality and professional is resulted.

Ключові слова: професійна підготовка, професійне становлення особистості, самовиховання, контекстне навчання, учбово-виховний процес, професійна діяльність.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, профессиональное становление личности, самовоспитания, контекстная учеба, учебно-воспитательный процесс, профессиональная деятельность.

Key words: professional preparation, professional becoming of personality, self-educations, context studies, uchebno-vospitatel'nyu process, professional activity.

Подано до редакції 10.03.2012.

УДК 378.637.013.42

©2012

Кічук Я.В.

ЦІНІСНО-ОРІЄНТАЦІЙНА ПОТУЖНІСТЬ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... За сучасних умов зростання ролі вітчизняної вищої освіти у процес становлення правової держави, природним є інтерес до тих моделей професійної підготовки майбутніх фахівців, що актуалізують формуючий вплив нормативних навчальних дисциплін суспільствознавчого змісту на розвиток правової компетентності студентства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Аналіз наукових джерел, в яких досліджуються різні аспекти проблеми навчального діалогу засвідчує безсумнівні переваги інтерактивних методик, головна з яких – спроможність навчання студентів практичного права “через дію”. Дослідники пропонують розрізняти певні групи інтерактивних методів. Так, А.Галай, Я.Іваніщ, В.Стадник вважають, що ними є: 1) обслуговуючі (допоміжні) методи, що є базовими у методиках налагодження контакту, – “мікрофон”, “знайомство” та ін.; 2) основні навчальні методи – робота в групах, розгляд правових ситуацій, рольові ігри та ін.; 3) конкретизуючі ігрові методи – “сократівський” метод, правнича промова, “коло ідей” та ін.; 4) методи дискутування – дебати, “карусель”, ток-шоу, повернений аргумент, “займи позицію” та ін.; 5) поєднані (комплексні) методи – імітація спрощеного судового слухання, медіація, колегіальна нарада та ін. [3].

Запорукою вирішення завдань формування правової грамотності студентів є інтерактивні технології “викладання – учіння” студентів у межах як нормативних юридичних навчальних дисциплін, так і елективних правових курсів – групова розробка та обговорення актуальних законопроектів, дискусія, “жива бібліотека”, комп'ютерні презентації, громадські слухання, реалізація правопросвітницьких міні-проектів та правозахисних колективних творчих дій, методи колізій та казусів тощо.

Відмітимо, що і теоретики, і практики соціально-правової сфери здебільшого єдині у визнанні важливим ресурсом піднесення ролі вищої школи у становленні фахівця – використання імітаційних методів навчання. З-поміж останніх чи не найпоширеніша увага небезпідставно надається методу “кейс-стаді” – “вивчення ситуацій” – у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. Дослідники (А.Кочеткова, В.Пугачов, Л.Серова, Є.Уткін, С. Хаджирадєва) доходять висновку, що “кейс-стаді”, як метод, по суті являє собою ділову гру в стислому часі. Натомість “кейс-стаді” не дублює ділову гру, оскільки має специфіку, що спостерігається у наступному: учасники цього методу не просто “виконують” певну роль, а при цьому діють в умовах проблемної ситуації, на підставі аналізу якої й приймають певне рішення; задана ситуація (кейс) має відповідати усім вимогам, що висуваються